

RENOVATIE VAN HET HAZEGRAS

Greet Mees

1. Ontstaan en groei van de Hazegraswijk

De wijk Hazegras ontstond in de tweede helft van de 18de eeuw in de noordoosthoek van de Sint-Katharinapolder. Deze polder maakte sinds 1584 deel uit van de Historische polders van Oostende, maar werd in 1746 ingedijkt en drooggelegd. Pas na het slechten van de stadsvesting en het graven van de eerste dokken (inwijding op 13 augustus 1783) kwam de buurt tot ontwikkeling. Het Hazegras is daarmee de oudste wijk ontstaan buiten de eigenlijke kern van Oostende (1). De naam "Hazegras" wordt echter slechts voor het eerst vermeld in 1822, en zou verwijzen naar een grassoort die op de ingepolderde schorren de eerste natuurlijke plantengroei vormt. (2)

De eerste functie van de wijk was dus duidelijk havengebonden. Het begin van de ontwikkeling viel samen met de grote bloeiperiode van Oostende-Vrijhaven (1781-1789) onder Oostenrijks bewind. Oostende was rond het midden van de 18de eeuw geen kapitaalmarkt zoals Antwerpen, noch een industrieel centrum of nijverheidsstad. Oostende was een haven, en vooral een doorvoerhaven, de enige in de Oostenrijkse Nederlanden die fungeerde als venster op de zee. Tussen 1777 en 1780 nam het aantal in- en uitvarende schepen toe van 959 tot 2931. De nieuwe handelsdokken waren dus broodnodig, en lagen aan de basis van de groei van de Hazegraswijk.

(1) Tot in de 20ste eeuw zal het Hazegras nog altijd beschouwd worden als een soort voorstad van Oostende. Hazegrasnaars wanneer ze over de Kapellebrug moeten: "We gaan naar 't stad."

(2) Volgens J.B. DREESEN in de Plate jg 15/1 O. Vilain heeft een andere verklaring; volgens deze auteur wordt de benaming Hazegras reeds op oude plannen van de zestiende eeuw teruggevonden als naam van een poldergrond. Zie "Langs de Oostendse kateien" p.135 Volgens J.P. Falise verschijnt de naam ook al in een tekst, gevoegd bij een kaart van 1785-1786.

Onder Franse bezetting ontstond de eigenlijke wijk. De Fransen dreigden met onteigening wanneer niet meteen gebouwd werd op de eigendomspercelen. Deze dreiging had zijn uitwerking: weldra werd er op het Hazegras gebouwd en ontstond een nieuw gedeelte van Oostende. En omdat de vestingen nabij de Jozef II straat verdwenen waren onder het Oostenrijks bewind, besloot Napoleon dat Oostende nieuwe vestingen rond het Hazegraskwartier moest krijgen. Onder het Koninkrijk der Nederlanden werd een nieuwe walmuur opgetrokken om de zuidelijke stadsuitbreiding te beveiligen.

De wijk had van in het begin een sterk maritiem karakter. Houtzagerijen waren er ten behoeve van de scheepsbouwers. De armsten vlochten scheepstrossen in de Lijndraaiersstraat, terwijl de Oesterbankstraat herinnert aan de aanwezigheid van oesterputten.

Maar de geschiedenis van het Hazegras houdt ook nauw verband met de ontwikkeling van het spoorwegverkeer in Oostende. In 1838 werd de spoorlijn Brussel-Oostende in gebruik genomen. Na twee voorlopige stations (het eerste buiten, het tweede binnen de stadsmuren) werd in 1844 het eerste definitieve spoorwegstation ingehuldigd. Van dan af reden de treinen door een bres in de stadswallen tot aan het Vander Sweepplein (nu Ernest Feysplein). De uitbreiding van het station tot "Alberthall", een gebouw dat veel Oostendenaars nog gekend hebben, kwam er in 1882.

De start van de Oostende-Doverlijn in 1846 leidde later tot de bouw van een zeestation op de aanlegkaai van de pakketboten. Dat eerste kaaistation werd in 1913 vervangen door het huidige stationsgebouw. De terminus aan het Vander Sweepplein verloor geleidelijk aan belang, werd in 1946 afgeschaft en tien jaar later gesloopt. De huidige Perronstraat herinnert nog aan die tijd.

Haven en spoor brachten grote economische welvaart voor de Hazegraswijk. Hotels en

restaurants, velen in Vlaamse neo-renaïssancestijl opgetrokken rond het Vander Sweepplein, deden gouden zaken. De handel bloeide. Aan afspanningen was er rijke keus, want de ligging net buiten het stadscentrum was ideaal. Daartoe werd zeker bijgedragen door de opkomst van het toerisme: aanvankelijk de elite in het kielzog van het Hof, later eveneens de volkse zondagstoeristen. De mooie straatnamen getuigen van die bloeiperiode: Vrijhavenstraat, Fortuinstraat, Goede Windstraat, Vooruitgangstraat.

De 19de eeuwse toename van de bevolking deed ook het Hazegras groeien. Naast handelaars en horeca-uitbaters was tevens de vissersbevolking er goed vertegenwoordigd. Een bloeiend volksleven kwam er tot stand. Zo vond men bijvoorbeeld het grootste aantal danszalen van heel Oostende op 't Hazegras. Zeer bekend waren de "Boeliengs" in de Oesterbankstraat en de "Eyland's", "Apekot" en "Zonnebloem" in de Vrijhavenstraat. Men kan eigenlijk zeggen dat het Hazegras een voorloper was van de huidige uitgangsbuurt in en om de Langestraat. Onvermijdelijk ont-aardde het vermaak soms in een handgemeen. Maar er waren ook tal van rustige herbergen waar koetsiers hun dorst lesten of een kaartje legden. De VG-supporters kwamen er hun vreugde of verdriet verdrinken. Zowel als de wielerliefhebbers van de Zeemeeuw als de schutters van de St.-Jorisgilde, St.-Sebastiaan of Concordia.

Anderzijds heerste er ook heel wat armoede, en de schamele huisvesting en hygiëne van de bevolking leidden tot allerlei ziekten. In het jaar 1849 waren er in Oostende 99 dodelijke gevallen van cholera, waarvan er 39 op het Hazegras genoteerd werden. De huizen waren klein, maar enorm dicht bevolkt. Zo noteert men in de volkstelling van 1865: Vrijhavenstraat, 51 woningen en 367 bewoners, Oesterbankstraat, 19 huizen en 225 bewoners.

In 1855 stichtten de Broeders van Liefde een kosteloze school op het Hazegras, en op 11 april 1866 openden de Petites Soeurs des Pauvres een huis voor hulpbehoevende bejaarden in de Lijnbaanstraat. Beide initiatieven tonen aan dat de bevolking van het Hazegras grotendeels uit arme werklieden bestond.

In 1862 kwam, ondanks het protest van de plaatselijke bevolking, het stedelijk slachthuis op de vroegere gronden van de Schuttersgilde Sint-Sebastiaan. Sommigen beschouwen dat feit reeds als een eerste begin van verval van de wijk.

Hetzelfde jaar werd de eerste steen gelegd van de Onze-Lieve-Vrouwekerk. In 1864 was de "Hazegraskerk" voltooid, gebouwd naar de plannen van de Belle-epoque-architect Felix Laurey. E.H. Ruysen werd de eerste pastoor. Van in het begin is de kerk steeds een zorgenkind geweest. De slechte funderingen waren er de schuld van dat de kerk langzaam in de bodem zakte (tot 60 cm) terwijl de toren scheef trok. Reeds in 1897 werden herstellingswerken uitgevoerd. Toen men, begin deze eeuw, het straatniveau verhoogde om de helling naar de de Smet de Naeyerbruggen mogelijk te maken, kwam de kerk ongeveer een kleine meter onder straatniveau te liggen zodat men trappen moest afdalen om binnen te komen. In 1995 werd de kerk, in het kader van de herwaarderingsplannen voor de wijk, gesloopt.

(Wordt vervolgd)

DEPOT
Vanhoutte
DRANKENHANDEL

Oostendelaan, 272 Middelkerke
059/ 31.15.15

DRINK-SHOP

Aartshertoginnestraat, 51 Oostend
Tel 059/ 70.49.89

Oostendse Steenweg, 131 Brugge
Tel 050/ 32.22.25